

Verslag Overlegvergadering Verantwoordingsorgaan met Bestuur ABP gehouden op 26 april 2017 te Rotterdam

Het publieksverslag heeft als doel om bij pensioenfondsen ABP aangesloten deelnemers, gepensioneerden en werkgevers inzicht te geven in de adviezen die het Verantwoordingsorgaan als medezeggenschapsorgaan aan het ABP bestuur geeft over voorgenomen beleidsbeslissingen en de besprekingen die het Verantwoordingsorgaan met het ABP bestuur voert. Voor de uitgebreide standpunten van de verschillende partijen in het Verantwoordingsorgaan wordt verwezen naar de eigen website van de fracties.

Opening en mededelingen

De voorzitter, mevrouw Wortmann, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. De heer Rutten, ACOP, is vandaag afwezig vanwege de ontvangst van een Koninklijke onderscheiding. Hij heeft felicitaties ontvangen namens het Bestuur en het Verantwoordingsorgaan.

Persoonlijk pensioenpot

De voorzitter meldt dat het bestuursbureau en APG 'de persoonlijke pensioenpot' aan experts in de sector hebben gepresenteerd. Het concept is ontwikkeld met behulp van focusgroepen en deelnemers; zij zullen ook bij het vervolg worden betrokken. Doel is deelnemers meer inzicht te geven in hun pensioen; dit staat los van de discussie betreffende de vormgeving van het toekomstige pensioenstelsel. In juni 2017 zal het Verantwoordingsorgaan bij het bezoek in Heerlen nader worden geïnformeerd.

Het Verantwoordingsorgaan acht het van belang om interesse voor pensioen te vergroten maar is niet echt gelukkig met de timing en naamgeving van dit nieuwe concept. Vanuit de verschillende fracties van het Verantwoordingsorgaan zijn vragen gerezen c.q. opmerkingen gemaakt naar aanleiding van de presentatie van de persoonlijke pensioenpot. Het gaat hierbij met name om zaken als:

- De term persoonlijke pensioenpot wekt onjuiste verwachtingen en zou kunnen worden opgevat als een recht op een deel van het vermogen, waarbij het element van solidariteit buiten beeld raakt
- De timing en de beweegredenen van het bestuur om het concept met deze naam tijdens de stelseldiscussie te introduceren.

De voorzitter erkent dat de naamgeving mogelijk vragen en discussies oproept. Het experiment is met name gericht op deelnemers en is tot nu toe niet meer dan een grafische weergave zonder onderliggende rekenregels. Ook is het niet de bedoeling van het ABP om het concept van de persoonlijke pensioenpot te vermengen met de stelseldiscussie. Tijdens de introductie waren veel pensioendeskundigen aanwezig om meer te horen over de aanpak van het ABP. Een goede timing om hierover van gedachten te wisselen blijft lastig. Het ABP acht het persoonlijke aspect van het opgebouwde pensioenvermogen van belang.

De voorzitter wijst erop dat het ABP de kennis en ervaring met de persoonlijke pensioenpot in openheid heeft willen delen. Zij benadrukt dat het concept in ontwikkeling is en nodigt het Verantwoordingsorgaan uit om tijdens het bezoek in juni aan Heerlen vragen te stellen.

Voor meer informatie betreffende de persoonlijke pensioenpot wordt verwezen naar de website van ABP: <https://www.abp.nl/over-abp/actueel/nieuws/abp-ontwikkelt-persoonlijke-pensioenpot.aspx>

Complexiteitsreductie

Het Bestuur schetst kort de voortgang in het kader van het dossier complexiteitsreductie als toegelicht in de vergadering van 30 maart jl. Er bestaat met sociale partners een duidelijke intentie om tot een akkoord te komen. Inmiddels heeft ook DNB per brief medegedeeld zorgen te hebben over de complexiteit en dat van het ABP wordt verwacht deze te reduceren.

Voor de middelloonregeling moet voor 1 juli 2017 een akkoord worden bereikt; de impact van de wijziging van de pensioen richtleeftijd op de premie is het voornaamste punt van discussie. Voor de eindloonregeling van Defensie is met name het tijdpad een punt van afstemming. Ondertussen treft het APG de nodige voorbereidingen. Zo nodig - maar bij voorkeur niet – zal het bestuur niet uitvoerbare onderdelen van de regeling moeten aanpassen om per 1 januari 2018 de regeling te kunnen blijven uitvoeren. Daarvoor moeten de Statuten worden gewijzigd. In dat geval wordt de statutenwijziging voor advies voorgelegd aan het Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan roept het Bestuur op om tijdig met het Verantwoordingsorgaan het inhoudelijk overleg te starten temeer daar ingrijpen in de regeling veelal persoonlijke consequenties heeft voor de aangesloten deelnemers. Daarbij komt dat de inhoud van de regeling normaliter een taak is van sociale partners – met achterban raadpleging – en niet van het ABP Bestuur. Mede gelet hierop wenst het Verantwoordingsorgaan hierover goed en tijdig geïnformeerd te worden.

Oordeel Verantwoordingsorgaan 2016

ABP Statuten artikel 18.8

Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van Toezicht, over het door het Bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het bestuursverslag van het fonds opgenomen.

Jaarverslag 2016

In de voorbereiding op de bevoegdheid tot het geven van een oordeel over het handelen van het bestuur heeft de Commissie Financiën en een afvaardiging van de Commissie Algemeen, van het Verantwoordingsorgaan, in het kader van het verantwoordingsproces overleg gevoerd met de externe accountant, de externe actuaris en de compliance officer van ABP.

Deze gesprekken zijn goed verlopen en waren verhelderend. Aandachtspunten c.q. vragen van het Verantwoordingsorgaan hadden met name betrekking op:

- de overgang naar een nieuwe externe accountant;
- de aanbeveling van de externe actuaris betreffende de gedaalde liquiditeitsratio's in combinatie met de consequenties van de EMIR-regelgeving;
- het geven van volledige transparantie omtrent de investeringen die uit de Panama Papers blijken;
- de redenen van het Bestuur om hedgefondsen niet langer als aparte beleggingscategorie te beschouwen;
- de verdere verbetering van de deelnemerscommunicatie.

Reactie van het Bestuur

Overgang naar nieuwe externe accountant

Het Bestuur deelt mede tevreden te zijn met het verloop van het verantwoordingsproces. De nieuwe accountant heeft - zoals gebruikelijk bij een overgang - extra aandacht besteed aan de

onderbouwing van het verantwoordingsproces. Dit heeft geleid tot een aantal aanpassingen in de verslaggeving. Deze aanpassingen zijn ook toegelicht in overleg met de Commissies van het Verantwoordingsorgaan.

Liquiditeit en EMIR-regelgeving

Het Bestuur heeft een toelichting gegeven op het verband tussen het gesignaleerde liquiditeitsrisico en de EMIR-regelgeving (EMIR bevat regels voor het afwikkelen van derivaten en stelt eisen aan het onderpand).

De laatste jaren is de ontwikkeling van de liquiditeit in relatie tot de vereiste zekerheid steeds beter in beeld gebracht. Als gevolg van allerlei marktbevingen is een groter beroep op de zekerheden ('collateral') gedaan. Het treasury center heeft meer handelingen moeten verrichten om adequaat te reageren. Er is geen sprake van een liquiditeitsprobleem; liquiditeit vraagt wel meer aandacht dan een aantal jaren geleden. De actuaaris heeft erop gewezen dat als gevolg van de nieuwe EMIR-regelgeving de vraag naar 'collateral' verder zal toenemen. Dat vraagt om het efficiënt inzetten van middelen in combinatie met adequate reacties op vragen van de markt.

Panama Papers

Het Bestuur verduidelijkt dat in het kader van de Panama Papers dat het ABP niet betrokken wil zijn in constructies/vestigingsplaatsen die bedoeld zijn voor onjuiste belastingbesparingen. Het ABP acht het voorkomen van dubbele belasting wel een legitiem doel. Het fiscale beleid van het ABP is geformaliseerd in een Belastingcode. In de gevallen dat het ABP samen met andere partijen is betrokken in een investeringsvehikel - gevestigd op een exotische locatie - is APG gevraagd een onderbouwing te geven. ABP ziet geen aanleiding te veronderstellen dat de zaken op dit punt niet in orde zouden zijn.

Hedgefondsen

Het Bestuur heeft na discussie geconcludeerd dat er te weinig reden bestaat om hedgefondsen als aparte asset class te blijven hanteren. Het Bestuur ziet investering in hedgefondsen als een strategie om extra rendement te behalen binnen de aandelen en obligatieportefeuilles. Er vindt een inventarisatie plaats om de toegevoegde waarde van hedgefondsen kritisch te toetsen en de beleggingsportefeuille te optimaliseren.

Verbetering deelnemerscommunicatie

Het Verantwoordingsorgaan heeft nogmaals aandacht gevraagd voor de verbetering van de deelnemerscommunicatie. Het Bestuur heeft toegezegd het Verantwoordingsorgaan maximaal te betrekken bij de verbetering van de deelnemerscommunicatie.

Verslag Duurzaam en Verantwoord Beleggen 2016

In de voorbereiding op de bevoegdheid tot het geven van een oordeel over het handelen van het Bestuur besteedt de Commissie Beleggingen van het Verantwoordingsorgaan tevens aandacht aan het verslag Duurzaam en Verantwoord Beleggen 2016.

Door de Commissie Beleggingen van het Verantwoordingsorgaan zijn een zestal vragen gesteld aan het Bestuur. Deze vragen hadden betrekking op:

1. De beschikbaarheid van het assurance rapport van de externe accountant.
2. Hoe verhoudt zich het investeren in tabaksmultinationals tot het commitment aan de UN Sustainable Development Goals, waarbij gezondheid als expliciet doel is geformuleerd.
3. Realiseert het Bestuur zich dat studentenhotels omstreden kunnen zijn? (Van wege de prijzen die met name aan buitenlandse studenten worden gevraagd).
4. Komen er nog steeds brieven binnen inzake het investeren in Israëliische banken die bedrijven in nederzettingen (op de Westelijke Jordaanoever) financieren?

5. Het ABP wil extra investeren in onderwijs vanwege de onderwijsachterban en is bereid om in wapens te investeren vanwege de Defensie-achterban. In hoeverre wordt in het beleggingsbeleid betrokken dat een deel van de ABP-deelnemers in de gezondheidszorg werkzaam is.
6. Ziet het ABP-mogelijkheden om – in het kader van Verantwoord beleggen – keuzes te bieden, zodat deelnemers prioriteiten kunnen bepalen. Zo ja, op welke termijn?

Ad. 1. De voorzitter van het ABP Bestuur deelt mede dat het assurance rapport beschikbaar is en meldt dat de strekking van het rapport positief is.

Ad 2. Investeringen in de tabaksindustrie

Het Bestuur constateert dat institutionele beleggers en pensioenfondsen investeringen in de tabaksindustrie in toenemende mate uitsluiten. Ook het ABP wordt hierbij vanuit verschillende hoeken (onder meer VBDO en KWF) betrokken. Hoewel bekend is dat tabak gezondheidsschade aanricht, zijn voor het ABP Bestuur nationale of internationale investeringsbeperkingen leidend. Zo lang geen nationale of internationale afspraken zijn gemaakt die beperkingen opleggen, zal het ABP geen eenzijdige stappen zetten. Onderschrijving van de Sustainable Development Goals is niet in tegenspraak met investering in tabaksfabrikanten.

De voorzitter van het ABP Bestuur deelt aanvullend mede dat naar aanleiding van het VBDO-onderzoek is gesproken met het KWF, de Hartstichting en het Longfonds. Mogelijk kan het ABP in het kader van onethische marketingpraktijken (bijvoorbeeld het in ontwikkelingslanden promoten van roken onder jongeren) engagement inzetten. Binnen het afgesproken beleid zal de ethische kant van beleggen in de tabaksindustrie kritisch worden beoordeeld.

Het Verantwoordingsorgaan vraagt aanvullend wat de overwegingen van het ABP zijn om wel in de tabaksindustrie te beleggen en niet in Walmart.

Het Bestuur deelt mede dat een aantal jaren geleden herhaaldelijk met Walmart gesproken op basis van het niet naleven van een van de VN-principes (UN Global Compact) voorgeoed ondernemen. Het ABP heeft destijds besloten om de investering in Walmart terug te trekken, nadat het bedrijf geen gehoor gaf aan de wensen van het ABP.

De voorzitter erkent het signaal van het Verantwoordingsorgaan inzake investeringen in de tabaksindustrie en verklaart dat dit een lastig ethisch thema betreft.

Ad 3. Studentenhôtels

Bij het ABP Bestuur is bekend dat het investeren in studentenhôtels omstreden kan zijn. Het ABP Bestuur verklaart dat met de investering in studentenhôtels enerzijds rendement kan worden behaald, terwijl anderzijds wordt ingespeeld op de vraag naar kamers in het dure marktsegment. Hiermee neemt de druk op het goedkope marktsegment af en ontstaat een betere doorstroming.

Ad 4. Israëlische banken

Het Bestuur deelt mede dat er in het recente verleden veel brieven en handtekeningen inzake het investeren in Israëlische banken zijn ontvangen. Daarnaast wordt het ABP via diverse kanalen geïnformeerd over de situatie in Israël. Het beleggen in Israëlische banken zal aan het ABP-beleidskader worden getoetst; er wordt verwacht dat dit eind 2017 of begin 2018 zal gebeuren.

De voorzitter van het Bestuur verheldert dat het insluitingenbeleid stap voor stap tot en met 2020 zal worden ingevoerd. Het ABP werkt zowel aan insluitingenbeleid als uitsluitingenbeleid ter verduurzaming van de portefeuille.

Ad 5. Investering in de gezondheidszorg

Het ABP Bestuur verheldert dat het ABP het als vreemd zou beschouwen om wapens uit te sluiten, aangezien militairen ook deelnemers van het fonds zijn. Het ABP blijft actief met deelnemers en andere stakeholders in discussie over duurzaam beleggen.

Het ABP Bestuur heeft in eerste instantie voor investeringen in onderwijs en duurzame energie gekozen. In de toekomst kunnen andere thema's en/of sectoren worden toegevoegd.

Ad 6. Keuzemogelijkheden voor duurzaam en verantwoord beleggen

De voorzitter van het ABP Bestuur verklaart dat deelnemers geen keuzes kunnen maken om duurzamer te beleggen. Het is niet bekend of deze keuzemogelijkheid in de toekomst kan worden gefaciliteerd. Het is de ambitie van het Bestuur om op lange termijn de hele portefeuille te verduurzamen.

Naast boven gestelde concrete vragen heeft de Commissie Beleggingen van het Verantwoordingsorgaan de volgende verzoeken neergelegd bij het ABP bestuur:

1. Een gezamenlijke themasessie te houden over investeren in gezondheid/ziektelast, mogelijk in relatie tot investeringen in de tabaksindustrie.
2. Ruimte om mee te denken over het insluitingenbeleid van het ABP, mogelijk aan de hand van een casus zoals Starbucks of de studentenhotels.
3. Betrokkenheid bij de coalitie tegen kinderarbeid.

De voorzitter van het ABP Bestuur heeft toegezegd dat er nog een formele reactie volgt. Het heeft de voorkeur van het ABP om een sessie over het insluitingenbeleid te koppelen aan een sector waarin het ABP al actief is. Betrokkenheid bij de coalitie tegen kinderarbeid lijkt ook geen probleem. Aangezien gezondheid en ziekte last geen criteria van het ABP-beleggingsbeleid vormen, is dit verzoek moeilijker uitvoerbaar.

Oordeel van het Verantwoordingsorgaan 2016

Op grond van de nader door het Bestuur versterkte toelichting, de eigen bevindingen, de bevindingen van de accountant, actuaire, compliance officer en de Raad van Toezicht, oordeelt het Verantwoordingsorgaan positief over het handelen van het Bestuur inzake het gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van goed pensioenfondsbestuur.

In het kader van de oordeelsvorming heeft het Verantwoordingsorgaan een aantal bevindingen onder de aandacht van het Bestuur gebracht evenals een aantal aanbeveling voor het jaar 2017 gedaan.

Voor een volledig overzicht van bevindingen en aanbevelingen raadpleeg:

http://jaarverslag.abp.nl/docs/ABP_JV_2016/index.php?nr=643&r_code=ABP_JV_2016

Adviesaanvraag ABTN 2017

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een actuariële en bedrijfstechnische nota. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de actuariële grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven. De actuariële en bedrijfstechnische nota moet in ieder geval een beschrijving bevatten van de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de bepaling van de pensioenwet omtrent de eisen inzake de inhoud van de uitvoeringsovereenkomst, de voorwaardelijke toeslagverlening, de bepalingen van het financieel toetsingskader alsmede een beschrijving van de inrichting van de bedrijfsvoering. Daarnaast bevat de ABTN een beschrijving van de sturingsmiddelen van de Verklaring inzake Beleggingsbeginselen. Ook op grond van lagere regelgeving zijn eisen gesteld aan de inhoud van de ABTN.

De voorzitter van de Commissie Financiën van het Verantwoordingsorgaan stelt dat het proces rondom de ABTN soepel is verlopen.

Er zijn door de Commissie een vijftal vragen gesteld die inmiddels adequaat beantwoord zijn.

Mede op basis hiervan komt het Verantwoordingsorgaan tot een positief advies over de ABTN.

De voorzitter dankt het Verantwoordingsorgaan voor het positieve advies en deelt aanvullend mede dat, zoals bekend op basis van een verzoek van het Verantwoordingsorgaan, gewerkt wordt aan een publieks versie. Zodra deze versie beschikbaar is zal deze besproken worden met het Verantwoordingsorgaan en volgt publicatie op de website van ABP.

Actualisatie governance documenten Geschiktheidsbeleid ABP

Het Verantwoordingsorgaan heeft kennisgenomen van de inhoud van de governance documenten Geschiktheidsbeleid ABP. In deze documenten is vastgelegd aan welke geschiktheids eisen Bestuurders van het fonds minimaal invulling dienen te geven. Deze notitie was ter kennisgeving aangeboden aan het Verantwoordingsorgaan.

Verslag overlegvergadering Bestuur met VO d.d. 30-03-2017

Er zijn enkele tekstuele opmerkingen gemaakt die zullen worden aangepast.

Compexiteitsreductie

Naar aanleiding van het verslag vraagt het Verantwoordingsorgaan welke wettelijke maatregelen, bij gebrek aan capaciteit, niet doorgevoerd zijn.

Gemeld wordt dat het ABP niet compliant is met betrekking tot de uitvoering van de arbeidsongeschiktheidsregeling en de wachtgeldregeling. Voor deze regelingen is het ABP afhankelijk van informatie van derden; op dit moment kan niet worden gegarandeerd dat de informatie volledig en juist is. Er wordt nu uitgekeerd op basis van de laatst beschikbare informatie. Voor de eindloonregeling is de overgang van loon- naar prijsindexatie nog niet in de systemen verwerkt; pas bij na-indexatie zou dit probleem urgent worden.

Rondvraag en sluiting

De voorzitter meldt dat de heer Willem – Jelle Berg afscheid neemt als bestuurslid van het ABP. Zij spreekt haar waardering uit voor zijn waardevolle bijdrage gedurende acht jaar.

De voorzitter sluit de vergadering.